

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-kustosz-pamieci/2010/24268,Komitet-Katynski.html>
27.04.2024, 04:44

Komitet Katyński

Komitet Katyński zawiązano 13 września 1979 r. podczas zebrania na plebanii kościoła św. Wacława na warszawskim Gocławku z inicjatywy b. kapelana AK ks. Wacława Karłowicza (1907–2007), braci Stefana, Andrzeja, Arkadiusza i Sławomira Melaków, Jana Wasia i ks. Antoniego Czajkowskiego. Deklarację założycielską podpisało 19 osób, pełnego poparcia Komitetowi udzielił bp Władysław Miziołek.

Komitet stawiał sobie za cel upamiętnienie ofiar Zbrodni Katyńskiej oraz pielęgnowanie pamięci o Polakach pomordowanych na Wschodzie. Nosił wówczas nazwę Konspiracyjny Komitet Katyński. Przewodniczącym został Stefan Melak (ur. 1946), który stał na czele organizacji aż do tragicznej śmierci w katastrofie samolotu z prezydentem RP na pokładzie, lecącego 10 kwietnia 2010 r. na uroczystości 70. rocznicy Zbrodni Katyńskiej. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

W okresie legalnej „Solidarności” w latach 1980–1981 członkowie Komitetu Katyńskiego intensywnie działali na rzecz przywrócenia pamięci o Katyniu. Stefan Melak na I Krajowym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność” zorganizował spotkanie ze 150 dziennikarzami i propagował prawdę o Katyniu wśród delegatów.

Podjęto również inicjatywę budowy pomnika Ofiar Katyńskich na wojskowych Powązkach w Warszawie, w tzw. Dolince Katyńskiej. W tym miejscu już od 1974 r. odbywały się co roku uroczystości religijno-patriotyczne, organizowane przez Krąg Pamięci Narodowej, z

Stefan Melak

udziałem m.in. ks. Wacława Karłowicza i Stefana Melaka.

31 lipca 1981 r. w Dolince Katyńskiej stanął potężny granitowy pomnik, wykonany w tajemnicy w garażu Arkadiusza Melaka. Był to pierwszy w Polsce pomnik ofiar zbrodni katyńskiej. Przed ogłoszeniem aktu erekcyjnego (podpisały go 22 osoby) SB ostrzegła Stefana Melaka o nielegalności tych działań. Już następnej nocy pomnik został skradziony przez „nieznanych sprawców”.

W reakcji na kradzież pomnika zawiązał się kilkudziesięcioosobowy, jawny Obywatelski Komitet Budowy Pomnika Ofiar Zbrodni Katyńskiej, stawiając sobie za cel wzniesienie nowego pomnika w miejsce ukradzionego. OKBPOZK, do którego należały m.in. osoby działające w Komitecie Katyńskim, zyskał siedzibę w gmachu Regionu Mazowsze NSZZ „Solidarność”, w pokoju Seweryna Jaworskiego. 6 grudnia 1981 r. w Dolince Katyńskiej wmurowano kamień węgielny i akt erekcyjny pomnika katyńskiego, ale jego budowę uniemożliwiło wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 r.

Po wprowadzeniu stanu wojennego internowano wiele osób działających na rzecz prawdy o Katyniu, m.in. braci Melaków. Stefan Krzemiński, który transportował pomnik do Dolinki Katyńskiej, zginął wiele lat później w Rosji pod kołami tira. Skradziony pomnik, który w 1989 r. podrzucono na cmentarz powązkowski (dawny wojskowy), stanął na pierwotnym miejscu dopiero 8 września 1995 r.

W latach 80. osoby związane z Komitetem Katyńskim publikowały w drugim obiegu opracowania dotyczące Katynia, organizowały w konspiracji wykłady o Katyniu, rozlepiały plakaty informujące o zamawianych w kościołach rzymskokatolickich mszach za ofiary Zbrodni Katyńskiej, brały udział w demonstracjach.

W 1989 r. zarejestrowano oficjalnie Komitet Pamięci Katynia, na przewodniczącego wybrano Stefana Melaka, wiceprzewodniczącymi zostali Hanna Staszewska i Zbigniew Kędzierski. Obecnie organizacja nosi nazwę Stowarzyszenie Komitet Pamięci Katynia – Komitet Katyński. Członkowie nadal prowadzą akcje przypominające społeczeństwu o Zbrodni Katyńskiej i odpowiedzialności Rosji za tę zbrodnię. Podejmują liczne inicjatywy, m.in. kolejne upamiętnienia ofiar poprzez tablice pamiątkowe, krzyże w miejscach straceń, domagają się ujawnienia pełnej prawdy o Katyniu, uznania zgładzenia polskich oficerów za zbrodnię ludobójstwa, przekazania Polsce dokumentów z archiwów rosyjskich, pośmiertnego awansowania zamordowanych oficerów.

Na zdjęciu: Stefan Melak (1946–2010)